

ACTIVITEITEN IN DE KOMENDE TIJD

28.09 t/m 23.11.2019	Expositie OKK 100 jaar springlevend	Jubileum OKK
8.10 t/m 9.11.2019	Expositie kidskunst Peulenstraat 178	in leegstaand winkelpand
8.10 t/m 13.11.2019	Reizende exposities kunst Pintar Rapido	De Lange Wei
9 + 19 oktober 2019	OKK clinics bij het museum	Zie de website en de media
30.10.2019	Oosters buffet	aanmelden t/m 20 oktober 2019

EFFE BOMEN

Dick de Jong

September 2019 is voorbij. Dat betekent ook dat de activiteiten ter gelegenheid van het dertigjarige jubileum achter ons liggen. Met elkaar kunnen we – opnieuw in verwondering – terugzien op stuk voor stuk geslaagde evenementen. Dat succes blijft Museum De Koperen Knop uitstralen. Maar succes moet je grijpen als het langs komt... In het novembernummer van Beknopt komt een overzicht van alle activiteiten.

Misschien komt het blijvende succes wel door de organisatievorm binnen het museum. Twee besturen, die zich vol trots op hoofdlijnen bezighouden met wat tot hun taak wordt gerekend. Verder een platte organisatie met commissies en werkgroepen en een aansturend directeur aan het hoofd. Geen overheidsbemoeienis en geen bestuurlijke opdrachten op het uitvoerend niveau. Elkaar voor de volle honderd vertrouwen. Geen papieren regeltjes voor de doeners. Uitvoeren doe je naar je gevoel. Niet omdat het op papier staat.

Dit schrijvende realiseer ik me dat er opnieuw een uitdaging voor ons staat. Hoe houden we iedereen met de neus dezelfde (en vooral de juiste) kant uit, in een steeds sneller veranderende maatschappij. Die uitdaging gaan we met elkaar aan. Want ook dat is iets heel belangrijks in Museum De Koperen Knop: we doen alles met elkaar. Naast elkaar. Zoals eeuwen terug steden overwonnen werden en de legeronderdelen naast elkaar stonden en elkaar versterkten. Eigenlijk is er dus niets veranderd.

De Free-Runners van OKK en sportcommentator Hans van Zetten (tweede van rechts) speelden een hoofdrol in de opening van de expositie 100 JAAR OKK springlevend.

AANLEIDING

Wat in eerste instantie bedoeld was als recensie, is uitgegroeid tot een artikel. Enkele maanden terug verscheen er een boek van historisch onderzoeker, journalist en schrijver Enny de Bruijn. Dit boek bevat veel zaken, die met de historie van de boerderij De Koperen Knop vergelijkbaar zijn. Daar zaten ook generaties belangrijke boeren, die deel uitmaakten van besturen.

INLEIDING

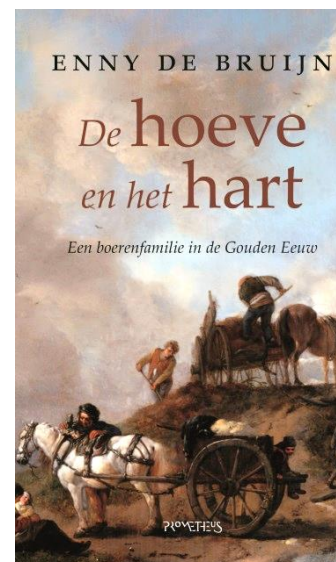
Een deel van de generatie van onze tijd realiseert zich nog wel dat de streek waarin wij wonen door boeren groot is gemaakt. Die bijzondere bevolkingsgroep heeft ervoor gezorgd dat we nu kunnen leven in de welvaart van alledag. Die we dag in dag uit ervaren, meestal zonder het te beseffen dat we erin leven... Zonder ons te realiseren hoe goed we het hebben, in een van de meest welvarende landen van de wereld. Maar veel meer weten we niet over die boeren, die niet alleen vee hielden, maar die nog veel meer dat bijdroeg aan de groeiende welvaart.

Hoe die boeren leefden weten we niet of nauwelijks. Prof.dr. A. Th van Deursen legde destijds veel dingen bloot in zijn boek 'Een dorp in de polder'. Dat ging over het Noord-Hollandse Graft, waar naast de boeren veel belangrijke zeelieden de dienst uitmaakten. Sinds kort weten we meer. Onlangs verscheen er een prachtig boek over een boerenfamilie in de Gouden Eeuw bij ons in de buurt. Op voorhand: zeer leeswaardig, maar neem er even de tijd voor.

UITGEVERSRECENSIE

De gedachten van boeren uit vroeger eeuwen zijn maar al te vaak in de wind verwaaid. Ze hebben generatie na generatie hun akkers geploegd, hun koeien gemolken en hun kinderen opgevoed, maar ze hebben meestal geen blijvende sporen nagelaten in boeken of brieven. Een zeldzame uitzondering is de familie waarover 'De hoeve en het hart' gaat. Dankzij de verhuizing van een boerenzoon uit Herwijnen naar de stad, begin achttiende eeuw, zijn er ruim 180 brieven bewaard gebleven van zijn vader en andere in het dorp achtergebleven familieleden. Bovendien is er een uniek archiefstuk met hun familie verhalen, dat tot diep in de zeventiende eeuw terug reikt.

Enny de Bruijn beschrijft beeldend en liefdevol hoe deze boeren uit het rivierengebied dijken hebben onderhouden en paarden gefokt, hoe ze conflicten hebben opgelost, huwelijken gesloten, verhalen verteld en kinderen opgevoed. Dankzij hun verhalen kunnen we een blik werpen in een onbekende plattelandscultuur, die altijd in de schaduw heeft gestaan van de veel bekendere, Hollandse en stedelijke cultuur uit de geschiedenisboeken.

BRIEFWISSELING

Het is onvoorstelbaar hoeveel er nog te vinden is over het leven van een Herwijnnense boerenfamilie in de Gouden Eeuw. Tijdens het doorlezen van alle brieven en archieven waarop haar boek is gebaseerd, voelde auteur Enny de Bruijn zich soms zelfs een beetje een voyeur. Zo stuit ze op de zich jarenlang voortslepende rel rondom Marie Abrahams Roosa uit Herwijnen, dienstmeid van de Heukelumse dominee Theodorus Gisberti. De weduwnaar had de jonge vrouw beloofd met haar te trouwen, maar hij schoof de bruiloft steeds maar op de lange baan. Toen Marie uit de school klapte dat het al tot 'vleeschlijcke lusten' was gekomen, werd zijn positie als geestelijk leider fragiel. De kerk in Heukelum liep leeg. "Als onderzoeker ben je blij als je zo'n geschiedenis tegenkomt, omdat het veel zegt over hoe men toen dacht over seksualiteit en relaties", vertelt Enny de Bruijn. 'Aan de andere kant denk je: wat gênant moet dat voor hen zijn geweest. En dan is het ook nog eens vastgelegd voor latere generaties.'

De brieven die vanuit Herwijnen en omgeving aan de naar Leiden verhuisde Gijsbert werden verstuurd, staan vol informatie over het leven van de welvarende boerenstand in de Tielerwaard. De briefwisseling start aan het begin van de achttiende eeuw, maar bevat ook informatie over de tijd ervoor. Zo bevat 'De hoeve en het hart' een brede schets van het agrarische leven in de periode 1600-1750. De grotere boerenhoeves hadden in die tijd verschillende specialisten. Ze deden aan akkerbouw, hadden vaak een eigen boomgaard, maar fokten ook paarden voor het leger. De boeren waren ook vrij internationaal georiënteerd. 'Voor de paardenhandel gingen ze soms gewoon naar Vlaanderen of zelfs Engeland.'

DE ONBEKENDE ZEVENTIENDE EEUW

Er zijn veel boeken over de zeventiende eeuw geschreven, maar aan het leven van de gewone man wordt veel minder aandacht besteed. Enny de Bruijn doet dat wel in haar voortreffelijke boek 'De hoeve en het hart' juist wel. Het verleden is een vreemd land, een land waarvan we niet te snel moeten beweren dat we het begrijpen, maar Enny de Bruijn slaagt erin om lang vergeten mensen tot leven te wekken. Mensen die soms heel veel op ons lijken, maar soms ook helemaal niet. Haar boek biedt een schat aan informatie over de sociale verhoudingen, geloofsbeleving en veel meer.

De zeventiende-eeuwse inwoners van de Tielerwaard waren vaak diepreligieus, maar soms tegelijk verzot op uitgaan en gokken (bijvoorbeeld op de uitkomsten van veldslagen). Opvallend is ook het gewelddadige karakter van deze vooral agrarische samenleving. Het aantal moorden lag enorm hoog.

Duidelijk zie je ook de veranderingen. De leer van de reformatie krijgt steeds meer invloed, de zeden veranderen en bewondering voor moed en eigenzinnigheid maakt geleidelijk plaats voor de waardering voor zachtere, christelijke deugden.

De boerderijen stonden in die tijd daar buitendijks.

WAAR GAAT HET OVER?

Over de familie Roosa. Arien van Rijckhuijsen (1671-1750) is een Gelders boer, een tijdgenoot van Bach. Hij leidde het gewone leven van een boer in zijn tijd. Hij ging in dienst, droeg de verantwoordelijkheid voor een afdeling wagens met kruit en lood tijdens het beleg van Namen, kwam terug naar zijn geboorteplaats Herwijnen, trouwde, kreeg kinderen, was kerkmeester en ploegde verder zijn land. Gewoner kan het niet. Het enige verschil was dat Arien een schrijvende boer was. Hij hield er van zijn familie verhalen op te schrijven. Zo gaf hij ons een beeld van het leven van vijf generaties van zijn familie. Daarnaast schreef hij brieven. Zijn zoon, die in Leiden woonde, bewaarde alle brieven die pa aan hem schreef. We kunnen ze nu nog lezen. Samen werkten vader en zoon ook aan een genealogie van de familie, vooral de familie Roosa, waar ze uit voort zouden zijn gekomen.

Een boerderij uit later tijd, maar wellicht op de fundamenteën van een heel oude, gezien de situatie ten opzichte van de kruin van de dijk.

UNIEKE BRONNEN

De brieven en de verhalen vormen een unieke bron om een mentaliteitsgeschiedenis van het boerenleven in de Tielerwaard te beschrijven. Enny De Bruijn beschrijft een dorp, waar de (tachtigjarige) oorlog in deze periode dichtbij is en waar de boerenstand geleidelijk aan zijn welvaart achteruit ziet gaan. Lieden die het gemaakt hebben vertrekken naar de stad, zoals de zoon van Arien. Overigens hoorde Arien van Rijckhuijsen zelf tot de bovenlaag van zijn dorp, iemand die zich tijdens een bezoek aan zijn zoon in Leiden een pruik aan laat meten. Wie had gedacht dat boeren zo iets deden in de zeventiende eeuw?

Vader en zoon beginnen hun genealogisch project in een tijd dat de welvaart van de familie afneemt. Ze zijn kritisch en proberen informatie die ze ontvangen te toetsen. Daarom wordt vaak een veelheid aan details gegeven en vertellen ze ook precies wie wat verteld heeft en van wie hij die berichten heeft ontvangen. Toch sluipt er in de verhalen een hang naar romantiek en nostalgie. Hoe verder terug de familiegeschiedenis gaat, hoe meer twijfels er zijn over het betrouwbaarheidsgehalte. Is de familie Roosa bijvoorbeeld inderdaad Spanje ontvlucht om een geloofskwestie? In ieder geval hoorde de familie tot de oudste gereformeerden van het dorp.

EN VERDER

Gecombineerd met een schat aan andere bronnen, zoals gerechtelijke archieven, doop- en huwelijksregisters en nog veel meer, geeft De Bruijn een prachtig beeld van gewoontes rond partnerkeuze, huwelijks feesten, eergevoelens, liefde voor eigen kinderen en nageslacht dat bijvoorbeeld bij een tweede huwelijk de familie binnenkomt, erfrecht, standsgevoel. Zakenmooraal, geletterdheid, lectuur en geloofsbeleving op het platteland in de zeventiende eeuw. Ze verheldert haar betoog met talloze anekdotes en casestudies. Het is smullen voor de lezer. Wat te denken van drie dronken predikanten die elkaar in het vuur duwen en daarbij wijn over elkaar gooien? En komt zo'n zaak voor het gerecht of kunnen alle aanwezigen zich ineens niets meer herinneren, omdat men nu eenmaal een hekel heeft aan inmenging van de autoriteiten? Trouwbeloften van jonge geliefden, tegen de wil van de ouders en wat doet de gemeenschap er mee? Hoe ontmoeten jongens en meisjes elkaar (de vrijheid blijkt groter dan je zou verwachten in deze tijd van de Reformatie) en wat gebeurt er bij onmin over de verdeling van een erfenis?

Boven Gorinchem.

SAMENLEVING VAN TOEN

De wereld waarin Arien van Rijckhuijsen leefde, veranderde minstens zo snel als de onze. Niet alleen zag hij zijn omgeving gedurende zijn leven door oorlogsgeweld verwoest worden en daarna weer opgebouwd, in een aantal gevallen zelfs meerdere keren. Ook het denken over de verhouding tussen ouders en kinderen, eerwraak en fatsoen veranderden na de middeleeuwen toen de Republiek een gestructureerde samenleving werd.

De lezer zit op een gegeven moment te lezen met rode oortjes. De lieflijke plaatjes zoals we die kennen van Van Ruysdael, Wouwerman en Cuyp en al die andere grote schilders die het platte land tot een van hun onderwerpen maakten, krijgen plotseling een immens humaan perspectief – het worden mensen van vlees en bloed. Van Arien van Rijckhuijsen is geen portret bekend, zijn graf lag waarschijnlijk in de kerk van Herwijnen, maar is er niet meer. Door zijn brieven kennen we hem en zijn dorpsgenoten en zijn voorouders. Dankzij Enny de Bruijn.

TE MIN

Ondanks de bruisende handelsgeest op het platteland, blijkt er ook sprake te zijn van een minderwaardigheidscomplex richting de stad. Dat duikt bijvoorbeeld op als Gijsberts vrouw in 1745 overlijdt en hij zijn vader en zus uit Herwijnen niet uitnodigt voor de begrafenis. Arien schrijft zijn

zoon een jaar lang niet. De Bruijn: 'Arien denkt dat ze niet zijn uitgenodigd om Gijsbert hen 'te min' vindt, het is Aaltje die dit openbreekt en haar broer schrijft. Gijsbert ontkent natuurlijk, hij zegt dat ze toch niet op tijd hadden kunnen zijn voor de begrafenis.' De daadkracht van deze Aaltje, was ook iets wat De Bruijn trof. 'Zij was een hele zelfstandige vrouw. Erg betrokken bij het werk op de boerderij, ze verdeelde de taken onder het personeel, zorgde ook nog voor de kinderen. Het leven was zwaar. De boeren kregen soms te maken met ramp op ramp: dijkdoorbraken, runderpest, muizenplagen. Toch was de toon in de brieven vaak opgewekt.' In het boek schrijft De Bruijn over Aaltje: 'Ze wekt de indruk dat ze gelukkig geworden is'.

OVER DE SCHRIJFSTER

Enny de Bruijn (1968) is historisch onderzoeker, journalist en schrijver. Ze studeerde Nederlands en promoveerde op een biografie van Jacob Revius. Daarnaast publiceert ze over zeventiende-eeuwse literatuur, over de biografie en over de lokale impact van de zestiende-eeuwse Reformatie in Nederland. Ze werkt parttime als redacteur bij het Reformatorisch Dagblad. De familie van Enny de Bruijn komt uit Herwijnen, zelf is ze opgegroeid in de Bommelerwaard. Ze stuitte al zo'n 25 jaar geleden puur toevallig op het lijvige correspondentie-archief van de Herwijnnense boerenzoon Gijsbert van Rijckhuijsen. De honderden brieven lagen in het Leidse regionale archief. Ze besloot het brievenpakket – zeven dikke boeken met honderden brieven – toen even te laten voor wat het was. Ze had simpelweg nog geen goed idee hoe ze een verhaal zou moeten maken van al die losse namen en feitjes. Pas 6 jaar geleden kwam ze – inmiddels met de nodige ervaring als historisch onderzoeker op zak – er aan toe om al die schrijfsels uit te zoeken. Ze besloot er een boek van te maken.

GEGEVENS

bindwijze: paperback | isbn: 9789044640618 | uitgever: Prometheus | 368 bladzijden | € 24,99

MUSEUMNIEUWS IN FOTO'S

- ◀ Heerlijk en uitgebreid lunchpakket.
- ◀◀ Schilderen in de openlucht.

- Jan Dubbeldam wordt verblijd met een gouden knopje.
- Het was rond het museum heel gezellig op 20 september 2019.

- ◀ Het weer werkte die dag geweldig mee.
- ▶ Voorzitter Anne aan de Wiel speldt Alida Ambachtsheer een gouden knopje op

Een onderonsje tussen twee mensen . van het eerste uur.

De (dames van de) Eigenaren waren goed vertegenwoordigd.

Even proeven hoe de patat smaakt.

De tentoonstelling Pintar Rapido en Kidskunst.

Gespannen wachten op de uitslag van de jury.

- ◀ Even bijkomen op de bank.
- ▶ Prijswinnaar Jan Bolder bij enkele werken.

Vier van de veertig ingeleverde werken van het openlucht schilderfestival Pintar Rapido.

STICHTING EIGENAREN VAN MUSEUM DE KOPEREN KNOP

DE STICHTERS EN WELDOENERS ZIJN

Jan Boerman 1988 - 2003
Kommer Damen 1988 - heden
Ad van Herk 2003 - heden
Andries de Kok 1988 - heden
Huib de Kok 1988 - 1993

Gerrit van Noordenne 1988 - heden
Balt van der Padt 1993 - 2005
Janny van der Padt 2005 - heden
Jan Timmer 1988 - heden
Jan van Vliet 1988 - heden
Marc Vogel 1988 - heden

HET MUSEUM WORDT MEDE IN STAND GEHOUDEN DOOR DE GOEDE VRIENDEN:

Alert Security
Aspect ICT
Blokland Bouwpartners
Blokland Metaalbewerking
Gebroeders Blokland
BMN De Klerk
Boerman Transport
G. van den Bout & Zn Schilderwerken
Van Den Bout Accountancy & Advies
Bouwmeester Watersport
Den Breejen Shipyard
Buyk Constructies
Damen Marine Components
Damen Shipyards Gorinchem
D.A.P. De Lekstreek
DHC Advocaten
Garagebedrijf van Dijk
Van Dijk Vastgoed
DRV Accountants & Adviseurs
Dubbeldam Groep
Elon Vloer & Interieur
Van Es Architecten
FlexiVers
Restaurant de Gieser Wildeman
Giessenwind
Helmink Hoontechniek
Van den Herik Slidrecht

Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam
Hoek en Blok
Hollands Werk
Aannemingsbedrijf B. M. van Houwelingen
I.M. Brouwer Industriële Metaalwerken
Industrial and Marine Diesels Nederland
Notarispraktijk Interwaert
Jambo Media
De Jong's Pijpleidingen
Loon- & Verhuurbedrijf Gebr. De Jong
Restaurant Kampanje
Kapsalon Kamsteeg
Keukenhof Slidrecht
Klimaatsservice Holland
Klop Watersport
De Koning Aannemingsbedrijf
Kooiman HR Management & Advies
Van Leussen van den Broek Notarissen
Luxaflex Nederland
Banketbakkerij Merba
Merwede Consultancy
Bouwmaatschappij Merwestreek
Van der Meijden Luxury Interiors
Van Milligen Metselwerken
Administratie en Advies Moerdijk
Mostert Bloemen
Multiman Nederland

Neptune Marine Services
Van Noordenne Accountants
Cafe Olt Ghiessen
Optima Uitzendburo
Van der Padt & Partners
Van der Padt Deuren
Pasman Integraal Vastgoedonderhoud
Peinemann Holding
Prefunko
Reijnders Graveertechniek
Automobilbedrijf Schouten
Snelle Vliet Touringcars
Soloan
Bouwonderneming Stout
Bureau Tekstwerk
Thuis in Bouwen
Tienmorgen Advies
Trabor Gevelprojecten
Tromp Advies Accountants Belastingadviseurs
Grafisch Bedrijf Tuijtel
Verschoor Dames- en Herenmode
Visser & Smit Hanab
Van Vliet Slidrecht
Vlot Holding
Cafetaria Wielwijk
Van Wijngaarden Marine Services
W.S.B. Solutions

COLOFON:

Redactie : Dick de Jong.
Assistentie : Alida Ambachtsheer & Anne-Marie Verhagen
Foto's : Alida Ambachtsheer, Dick de Jong, Hanny Schouten, Hugo Vermeulen, e.a.

Voor deze uitgave zijn onder meer artikelen en teksten van derden gebruikt. Voor zover iemand meent dat hierbij de kopierechten zijn geschaad kan er contact worden opgenomen met de redactie.

MUSEUM DE KOPEREN KNOP
het cultureel en historisch
centrum in de alblasterwaard

Binnendams 6 | 3373 AD Hardinxveld-Giessendam | 0184-611366
directeur: Alida Ambachtsheer | 06-14148618 | dinsdag-donderdag 9.00-17.00 uur
www.koperenknop.nl | koperenknop@koperenknop.nl | bank n193rabo0395001005
open: dinsdag t/m vrijdag 13.00-17.00 uur en zaterdag 11.00-17.00 uur
groepen op afspraak - informeer naar de mogelijke bezoekenarrangementen

28 september t/m
23 november 2019
100 JAAR OKK

**100 SPRING
LEVEND**

Binnendams 6 | 3373 AD
Hardinxveld-Giessendam
www.koperenknop.nl
open: dinsdag t/m vrijdag
van 13.00 - 17.00 uur en
zaterdag van 11.00 - 17.00 uur

museum
de koperen knop

De opening van 100 JAAR OKK Springlevend.